

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חמדת ימים HEMDAT YAMIM

תזריע תשע"א

פרשת שבוע

"אֵשָׁה כִּי תִזְרִיעַ"

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בראש פרשתנו מופיע הפסוק:

"דַּבֵּר אֶל פְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֵשָׁה כִּי תִזְרִיעַ וַיִּלְדָּה זָכָר וְטָמְאָה שְׁבַע יָמִים כִּימֵי נִדַת דְּוֹתָהּ תִטָּמָא."

מדי שנה עולה בראשי השאלה: מה עושים ההורים המכנינים עם בנם או בתם את דרשת בר המצווה/בת המצווה שחלה בשבוע זה?

קיימות כמה דרכים להתמודד עם שאלה זו.

הראשונה היא דרכו של העולם החסידי- להתעלם, להסתיר, לדחות את ההתמודדות כמה שיותר.

מפורסמת הבדיחה היהודית על ה"רבה" ב"חיידר" החסידי שהגיע לפסוק זה עם כתתו ואז הרים אחד התלמידים את ידו ושאל "רבה, מה זה אשה"? ענה לו הרבה כשתגדל תבין. לאחר שהתלמיד לא הניח והמשיך להקשות ענה לו

ה"רבה": "זה מה שיש לכל יהודי מבוגר". ענה התלמיד: "אתה מתכוון ל"קילע" (הרניה).

כנראה שבשנת ה' תשע"א גם בקהילה החסידית לא ניתן להמשיך בשיטה זו.

בכל האולפנות (לא בכל הישיבות התיכוניות) יש שיעורים על הנושא "חינוך לחיי משפחה". בשיעורים אלה לומדים את עיקר ההלכות הנוגעות ל"טהרת המשפחה".

אולי דווקא בפרשת תזריע זה הזמן לדון בשאלה מה פשר המושג "חינוך לחיי משפחה", בחברה מתירנית?

איך מחנכים ל"חיי משפחה" ב"תרבות" שחושפת גם את צעירה בצורה כל כך חזקה במישרין או בעקיפין למסר בוטה (חסר כל עכבות של צניעות) וכי קיימת חפיפה מוחלטת בין המושגים "אהבה" ו"פריצות"? באווירה שכזאת המושג

"משפחה" מתעוות מבחינות רבות.

מאידך, עיסוק אובססיבי ב"צניעות" גם הוא בלתי צנוע בעליל.

הבסיס להקמת משפחה הוא פיתוח רגש האהבה שיתכן גם כעניין רוחני טהור, כמו אהבת הקב"ה, אהבת תורה, אהבת העם והארץ אהבת האדם ואהבת כל יצירה של הקב"ה.

מבחינתנו המושג "משפחה" כולל ערכים רבים וביניהם:

א. נאמנות. ערך זה לצערנו נשחק ונרמס. אמון וכבוד הדדי הוחלפו בשאלות של ניצול סמכות וכפיה. אסור לערבב ולהחליף. גם חוסר נאמנות שאינה תוצאה של ניצול מרות בהחלט מכוערת וראויה לכל גינוי, ק"ו בן בנו של קל וחומר, אם מעורבים בכך ניצול וכפיה.

ב. שותפות אמת תוך ניסיון לקחת את ה"ביחד" כדי להתקדם רוחנית. משפחה אינה רק שותפות שמבוססת על אינטרסים משותפים כמו רווחה או בטחון כלכלי. (התקדמות רוחנית חייבת להיות תוך נטילת אחריות גם לצרכי הכלל)

ג. קבלת אחריות משותפת על הדור הבא, גידולו וחינוכו לחיים ערכיים.

ד. נכונות לויתורים בבחינת "עשה רצונו כרצונך" בלי התניה של "כדי שיעשה רצונך כרצוני".

חינוך לערכים אלה, פיתוחם וחיזוקם, צריך להתחיל מגיל צעיר, בלי כל קשר לשאלות ההלכתיות שכל זוג צריך ללומדם כחלק בלתי נפרד משאר ההכנות לחתונה.

נישא תפילה כי ילדינו ונכדינו יזכו לגדול על ערכים אלה

גם כשרוחות פרצים מנשבות בחוזקה מכל עבר.

לע"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל	לע"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה סבג	לע"נ נחום אליעזר רענן בן יוסף הכהן (לארי) רוט ז"ל נלב"ע כ"ג אדר א' תשע"א	לע"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל נלב"ע ט' כסלו תשס"ט
--	---	---	--

ERETZ HEMDAH

2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il

ארץ חמדה ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

web-site: www.eretzhemdah.org

ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

חמדת משפט

"אמת ומשפט שלום שפטו בשעריכם"

תחרות הוגנת א'

הרב משה ארנרייך, אב"ד ארץ חמדה גזית

המקרה

חיים היה בעל חנות למכירת מחשבים ומתן שירותי מחשב בשכונה עירונית קטנה. לאחר שנים ארוכות של בלעדיות בתחום פתח משה, אחד מחברי הקהילה, חנות המספקת שירותים דומים באותו רחוב בו מפעיל חיים שנים את חנותו. זאת ועוד, על מנת "לחדור לשוק" מפרסם משה את דבר חנותו בפרסומים עירוניים, ומקיים מבצעי הוזלות גדולים מאוד. חיים נפגע מאוד מעצם פתיחת החנות. לטענתו, המחירים של משה, הם מחירי הפסד של ממש. הוא אינו יכול להתחרות במחירים של משה, וקהל הלקוחות שלו הולך ומצטמצם מיום ליום. חיים תבע את משה לדין ודרש את סגירת החנות. ראשית – משה פתח חנות שמיועדת ממש לקהל הלקוחות שלו – תושבי השכונה, על כן הוא "גונב את הלקוחות". שנית – לטענת חיים – משה מנהל מדיניות מחירים שכלל לא ניתן לעמוד בה והיא נועדה להרוג את העסק של חיים. משה טוען שזו זכותו לפתוח חנות בכל מקום שירצה, ושזכותו גם להיטיב עם הלקוחות ולתת להם את המוצרים והשירותים במחירים נמוכים.

הדין

בית הדין צריך לדון בשתי שאלות נפרדות: האחת, האם רשאי משה לפתוח חנות מתחרה בסמוך לחנותו של חיים. השאלה השנייה היא האם מותר לנהל מדיניות של הורדת מחירים משמעותית ככלי תחרותי בשוק.

פתיחת חנות סמוך לחנות חבירו. בגמרא במסכת בבא בתרא¹, מחלוקת בשאלת ההיתר לפתוח חנות נוספת בסמוך לחנות קיימת. לדעת רב הונא, בן המבוי (רחוב קטן ותחום) שהעמיד רחיים במבוי (ובאים אליו לקוחות שיטחן להם חיטים), ראשי למנוע אדם אחר להעמיד רחיים באותו מבוי. טעמו של רב הונא הוא, שבעל החנות הקיימת ראשי לטעון כלפי המבקש לפתוח עסק מקביל: "קא פסקת ליה לחיותי" (אתה מונע את מחייתו). מן העבר השני, מביאה הגמרא ברייתא הקובעת ש"עושה אדם חנות בצד חנותו של חבירו, ומרחץ בצד מרחצו של חבירו, ואינו יכול למחות בידו", והטעם הוא: "מפני שיכול לומר לו: אתה עושה בתוך שלך ואני עושה בתוך שלי". להלכה במחלוקת זו, פסקו הרמב"ם והשו"ע שאדם רשאי לפתוח חנות מתחרה בסמוך לחנות קיימת ו"אינו יכול למנוע ולומר לו אתה פוסק חיי, ואפילו היה מבני מבוי אחר"². אכן, מצאנו בראשונים הגבלה לכלל זה. על פי דברי האביאסף שהובאו במדכ"י³, אם מדובר על מבוי שיש לו רק כניסה אחת, והחנות הראשונה נמצאת בתוך המבוי – ניתן למנוע העמדת חנות בפתח המבוי, כיוון שאז כל הלקוחות מתנקזים באופן טבעי דווקא לחנות החדשה, וכלל לא מגיעים לחנות הקיימת. במקרה זה – החנות החדשה אכן פוסקת את חיותו של בעל החנות השנייה, ולכן ניתן למנוע את הקמתה. בכל מקרה, זה אינו המצב בנדון דידן.

המסקנה:

אין מניעה עקרונית מלפתוח חנות מתחרה באותה שכונת מגורים.

עדיין נותרה השאלה האם מותר לחנות החדשה למכור מוצרים במחירים נמוכים במיוחד, או אף במחירי הפסד, דבר הפוגע באופן משמעותי בחיים, בעל החנות הוותיקה. בשאלה זו נדון בגליון הבא.

ערך: הרב סיני לוי

¹ דף כ"ב

² רמב"ם הלכות שכנים פרק ו הלכה ח; שו"ע חו"מ סימן קנו, סעיף ה.

³ מדכ"י בשם אביאסף (ב"ב - סימן תקט"ז), הגהמ"י (ו, ח')

(מתוך ח"י)

New York, USA

ניו יורק, ארה"ב

שבת תשס"ה

טיפול רפואי לכלב, המסייע בשמירה רפואית על חולה, בשבת

השאלה

למשפחה מחברי קהילתי לשעבר יש בן נכה ל"ע. הם יראים שהוא יפסיק לנשום באמצע הלילה. לכן קנו כלב מאומן, המתריע על הפסקת נשימה של הילד. כיוון שהכלב בן תשע שנים, גיל מבוגר לגבי כלב, הם חוששים מה יקרה אם הכלב יחלה בשבת. השאלה היא אם יש דין פיקוח נפש לגבי כלב כזה, כיוון שחסרונו עלול לגרום לפיקוח נפש של בנם.

תשובה

- א. כמו שצינת בשאלה, ודאי שעצם החשש לחייו של הכלב אינו מצדיק חילול שבת. כל הדיון הוא מצד הסכנה לחייו של הילד.
- ב. הילד מוגדר כחולה שיש בו סכנה, אף-על-פי שכרגע הוא נושם כראוי, ורק אם יפסיק לנשום אז הוא יסתכן. זאת כיוון שאם לא ידעו בזמן, שהילד הפסיק לנשום, עלול להיווצר מצב שכבר אי אפשר להציל אותו, חלילה. לכן גם עכשיו הוא מוגדר כחולה שיש בו סכנה, ובלבד שהחשש שהוא יפסיק לנשום הוא סביר.
- ג. אם יש אפשרות לרכוש מכשיר אלקטרוני המתריע במקרה שיש סכנה, יש לרכוש מכשיר כזה¹, והוא ישרת את החולה גם כאשר הכלב יעדר מסיבה כלשהי².
- ד. אם אין מכשיר הדומה ביעילותו לכלב, מותר לחלל שבת כדי להציל את הכלב³.
- ה. אם יש חשש מבוסס (על-פי חוות דעת רפואית) שאם הכלב ימות, הילד עלול להיכנס לחרדה וכד', ולהגיע לדום נשימה, גם אז מותר לחלל שבת כדי להציל את הכלב⁴.

¹ הגרש"ז אויערבך ("מנחת שלמה" סי' ז), חידש שבענייני פיקוח נפש בחולה שאין בו סכנה, אין חיוב לטרוח ולהרבות הוצאות כדי למעט בחילול שבת. הגרש"ז מביא שם כמה ראיות שבמקום פיקוח נפש השבת היא כחול, וממילא אין חיוב למעט בחילול שבת. אבל יש לומר שזה דווקא במקום שכרגע נחוץ לחלל שבת לצורך פיקוח נפש, ואז יש לשאול אם למעט בחילול שבת או לעשות את הפעולה באופן נוח יותר, ובזה פסק הגרש"ז שמעיקר הדין אין צורך למעט בחילול שבת. אבל בנדון דידן, כרגע אין צורך כלל בחילול שבת, שהרי ההורים יכולים להשגיח על הילד, ויש לומר שאין צורך כלל בחילול שבת – בכהאי גוונא פשיטא שאין לחלל שבת כלל. הגרש"ז מביא ראיה מדין גחלת המונחת ברשות הרבים, שמותר לכבותה, ולשיטת הר"ח היינו אפילו כאשר עוברים בכיבויה על איסור דאורייתא של מצרף. והקשה הגרש"ז, שהרי יכול לעמוד ליד הגחלת ולהזהיר את העוברים ושבים שלא יתקרבו, אלא ודאי שבמקרה כזה לא חייבו אותו חכמים לטרוח, שהרי עושה בהיתר. על-פי זה פסק ב"שמירת שבת כהלכה" (סי' מא סעי' כב): "חוטי חשמל שנפלו ברחוב ויש חשש שיגע בהם אדם – מותר להזעיק את חברת החשמל על מנת להפסיק את הזרם, ואין חיוב מעיקר הדין לעמוד שם במשך כל השבת כדי להתרות בבני אדם לבל יגעו בחוטים ויבואו לידי סכנה. ומכל מקום המחמיר לעמוד שם – תבוא עליו ברכה".

² ולכאורה ראיה זו מועילה גם לענייננו, שהרי כאן אפשר היה להימנע מחילול שבת בכלל, שהרי אפשר לעמוד ליד הגחלת ולהזהיר את העוברים ושבים, ואפילו כך סובר הגרש"ז שאין צורך לטרוח הרבה כדי להימנע מחילול שבת.

³ אם הכלב נעשה חולה בליל שבת ועדיין לא קנו את המכשיר, וההורים יצטרכו להישאר ערים כל הלילה, יש לחשוש שהם ירדמו ולא יוכלו להשגיח על הילד – באותו הזמן מותר לחלל שבת כדי להציל את הכלב.

⁴ פשוט.

⁴ כעין מה שאמרו ביומא (פד ע"ב) "ראה שננעלה דלת בפני תינוק – שוברה ומוציאו, והזריז הרי זה משובח". והובא דין זה ברמב"ם (שבת פרק ב הל' יז) ובי"משנה ברורה" (סי' שכח ס"ק לח).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן